NEWS
PEOPLE
WORLDS
IDEAS
CARE

The Interval Post

MANY
WORLDS
SHARED
PEOPLE

A NEWSPAPER FOR A LARGER NEIGHBOURHOOD

THE AGE OF MANY HORIZONS

CONFLUENCE OF NINE / ISSUE 06

Arşivdeki tekne suya indi, ama ilk çizimle değil

Durgun Havza Konservatuvarı'nda iki yüz yıllık tekne planı iki kez çatladı. Çözüm, temiz katalogda değil eski bir tezgâh tahtasının kenarındaki çentikte çıktı.

Durgun Havza denemesinin canlandırması: Kıyı tezgâhında temiz arşiv rulosu ve çentikli kalıp tahtası.

Yazan: Hessa Mor / Çalışan dünyalar

Sera kalıbın son işkencesini çözdüğünde tekne suyun üstünde yana yatmadı. Dört metrelik çift kaburgalı gövde, Durgun Havza'nın sakin kanalında iki yetişkinin ağırlığını dengede tuttu. Kıyıdaki çalışma masasında iki ayrı nesne duruyordu: Konservatuvar arşivinden çıkarılmış tertemiz çizim rulosu ve kereste rafının altından bulunan, kenarı çentikli eski bir tezgâh tahtası. Tekneyi yüzdüren fark o tahtadaydı.

Ossari konservatuvarları, bir tekne arşivinin yalnızca çizim saklayarak tamamlanamayacağını savunur; birinin o tekneyi yapabilmesi ve yüzdürebileceği bir suyun bulunması gerekir. Durgun Havza'daki atölyede bu ilke son iki aydır zahmetli bir sınavdan geçiyordu. Arşivdeki iki yüz yıllık saz ve ahşap kayık planını birebir izleyen ilk iki denemede, baş bodoslamaya yaklaşan dış kaburga buhardan çıkar çıkmaz çatladı.

Çırak Kael, ikinci kırılmadan sonra katalogdaki temiz kopyalar yerine atölyenin alt deposundaki eski kalıp tahtalarını karıştırmaya başlamış. Bulduğu tahtanın üzerinde ne mühür ne de kurucu usta adı vardı. Sadece iki işkence izinin arasına bıçak ucuyla düşülmüş kısa bir uyarı duruyordu: Dış çıtayı iç kaburgaya bağlamadan önce tek başına ıslatıp kalıpta dinlendirin.

Temiz arşiv çizimi ise iki parçanın önce birleştirilmesini, ardından birlikte bükülmesini söylüyor, daha doğrusu bitmiş kesiti tek bir parçaymış gibi gösteriyordu. Kopyayı temize çeken el, ölçüleri eksiksiz aktarmış ama parçaların tezgâha hangi sırayla girdiğini dışarıda bırakmıştı.

“Çizimi hazırlayan kimseyi yanıltmak istememiş,” dedi Sera, kayığı kıyı babasına bağlarken. “Bitmiş tekneye bakıp doğru ölçüyü yazmış. Ama ağacın buharda neye direneceğini kalıbın başındaki el biliyor. Temiz kopya o eli silmiş.”

Üçüncü gövdede tahtadaki sırayı izlediler. Dış çıta önce tek başına ıslatılıp çentikli tahtada şekil aldı; iç kaburga ertesi gün pimlerle eklendi. Çatlama olmadı. Seksen metrelik durgun kanalda yapılan denemede gövde su almadı ve kürek çekilirken burkulmadı.

Bu sonuç, eski tezgâh notunun her su koşulunda veya her ağaç türünde geçerli bir mühendislik yasası olduğu anlamına gelmiyor. Sera da denemenin sınırını açıkça çiziyor: Kayık şimdilik yalnızca Durgun Havza'nın korunan kanalında ve bu havzanın yetiştirdiği keresteyle sınandı. Akıntılı bir geçitte veya farklı nem koşullarında aynı birleşimin nasıl davranacağı henüz bilinmiyor.

Kael içinse günün kazancı yalnızca yüzen bir tekne değil. İlk iki kırılmada hatayı kendi elinde aradığını, arşiv mührünün eksiksiz olduğu varsayımıyla malzemenin sesini geç dinlediğini anlatıyor.

“Sayfa çok düzgün olunca insan önce kendi bileğinden şüpheleniyor,” dedi. “Tahtadaki bıçak izini görünce bizden önce birinin de aynı yerde durup düşündüğünü anladım.”

Akşamüstü kayık sundurmaya çekildi. Sera, temiz arşiv rulosunu kılıfına geri koydu ama yanına çentikli tezgâh tahtasının fotoğrafını ve kendi deneme notunu da ekledi. Konservatuvarda bir bilginin yaşaması için bazen en parlak kağıdı değil, üzerinde tereddüt izi kalmış tahtayı saklamak gerekiyor.

Deneme DURGUN HAVZA 19 / II; DEMİRLİK 66 / I’de alındı; teyit 66 / II. Yalnızca durgun kanal denemesi.

Mühürdeki güven nereye kadar gider?

Yazan: Anet Raal / Kayıtlar ve sorumluluk

Bir parçanın üzerindeki onay mührü, çoğu zaman o mührü vuran atölyeden çok daha uzağa gider. Parça başka bir istasyona taşınır, başka bir iklime girer, başka ellerde sökülüp takılır. Mührün kendisi yerli yerinde durur; fakat mührü güvenilir kılan koşullar yolda sessizce dökülmüş olabilir.

Kayıt işlerinde çalışanların iyi bildiği bir ayartma vardır: Kararsızlıkları, başarısız ilk denemeleri ve kenara düşülmüş küçük uyarıları temizleyip geriye yalnızca pürüzsüz bir sonuç cümlesi bırakmak. Böyle hazırlanan bir belge ilk bakışta güven verir. Okura işin bittiğini, kuşkuya yer kalmadığını söyler. Sorun, aynı belgenin yıllar sonra başka bir tezgâhta tek başına kalmasıyla başlar.

Namar geçit kayıtlarında ya da Aevren atölye defterlerinde bir standardın işe yaraması, hangi sınırlar içinde sınandığının bilinmesine bağlıdır. “Bu bağlantı güvenlidir” cümlesi, hangi basınçta, hangi yedek parçayla ve hangi bakım aralığında güvenli olduğunu söylemiyorsa, aslında bir güvence değil bir yetki devridir. Sonraki çalışan, ya belgenin sustuğu yeri kendi başında yeniden keşfetmek ya da anlamadığı bir kurala körü körüne uymak zorunda kalır.

Bazen de engel malzemenin kendisinde değil, onarım iznindedir. Bir hane ya da yerel atölye, arızanın nedenini doğru teşhis edecek el becerisine sahipken, mühür bozulmasın diye parçaya dokunamaz. Kısıtlama gerçek bir tehlikeyi önlemek için konmuş olabilir; bir sağlayıcının kendisini vazgeçilmez kılma alışkanlığından da doğabilir. İkisini ayırt etmenin tek yolu, mührün arkasındaki deneme kaydını açıp hangi riskin gerçekten ölçüldüğünü görmektir.

İyi bir arşiv, ustaların yanılmazlığını kanıtlamak için tutulmaz. Tam tersine, malzemenin hangi noktada beklenmedik biçimde direndiğini, hangi ölçünün ikinci denemede değiştirildiğini unutmamak için tutulur. Çentikli bir kalıp tahtası veya üstü çizilmiş bir hesap kağıdı, resmi mührün değerini düşürmez; o mührün hangi dünyada doğru kaldığını gösterir.

Reddedilmiş taslakları ve kenarı yazılı kağıtları saklamakta ısrar etmemin nedeni geçmişe duyulan bir bağlılık değil. Temiz özetler bize kimin karar verdiğini gösterir; karalanmış tezgâh notları ise kararın nerede zorlandığını. Bir kurum gerçekten güvenilir olmak istiyorsa, gelecekteki ustalara yalnızca mührünü değil, o mührü atarken neleri dışarıda bıraktığını da teslim etmelidir.

Kayıt galerisi ve alt tezgâhın hayali görünümü: üstte mühürlü rulolar, altta kalıp ve tezgâh notları.

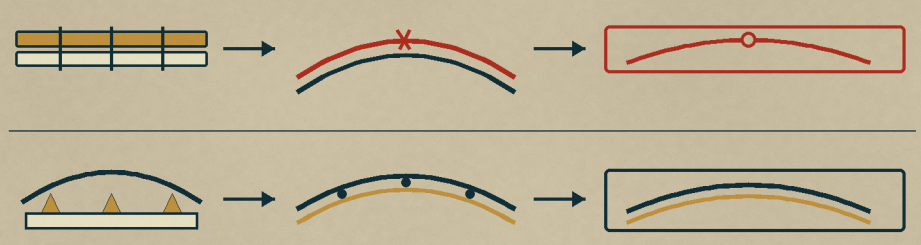
Çizimin söylemediği adım

Yazan: Neris Vaul / Açıklama

Bir yapının bitmiş biçimini gösteren çizim ile o yapıyı kurma sırası aynı bilgi değildir. Ölçüleri kusursuz bir kesit, hangi parçanın yükü önce alacağını söylemeyebilir.

Durgun Havza'daki kayık denemesinde iki kaburga aynı eğriye ulaşıyor. İlk yolda parçalar düzken birleştirilip birlikte bükülüyor; dış lifler hem kendi eğrisini hem iç parçanın direncini aynı anda taşıdığı için çatlıyor.

İkinci yolda dış çıta önce tek başına ıslatılıp kalıpta dinlendiriliyor, iç kaburga sonradan ekleniyor. Aşağıdaki şema bir malzeme yasası değil; aynı bitmiş şeklin iki farklı kurulum sırasını ayırıyor.

Üst: Buhardan önce birleştirme (çatlak). Alt: Önce dış çıta kalıplanır, iç kaburga sonra eklenir. Nitel sıra şeması.

Üçüncüden sonra kim kaldı?

Üç Dönüş'ün başında duran herkes aynı şeyi beklemiyor. Bir izleyici küçük ışıkla rahatlıyor, bir başkası elini erken çekiyor. Dördüncü sayımızdaki eleştirinin ardından, bu kez sözü eserin karşısında duranlara bıraktık.

Yazan: Lio Fen / Kültür

Rima, Eren'in Üç Dönüş adlı eserinin ışık uyarlamasındaki küçük işareti önce eserin bir parçası sanmış. Üçüncü renk şeridinden hemen önce yanan ışığı kastediyor. Dördüncü sayımızda Yaro Kes'in fazla açıklayıcı bulduğu işaret, onun en sevdiği ayrıntı olmuş.

“İlk iki gelişte bir şey kaçırıp kaçırmadığımı düşünüyordum,” diyor. “Küçük ışık yanınca rahatladım. Son şeridin nasıl geçtiğine bakabildim.”

Dinleyen Demirlik'teki çeviri atölyesinde Rima'nın ardından dokunsal sürümü deneyen Tovin ise üçüncü gelişi beklemeden elini dayanak üzerinden çekti. Sonradan sorduğumda, bitişi yanlış anladığını söylemedi. Beklemek istememişti.

“İlk hareketi sevdim. İkincisinde ne yaptığını anladığımı düşündüm. Biraz daha kaldım, sonra sıkıldım.” Eserin adının üç dönüş vaat ettiğini hatırlattığımda güldü. “Ben de üçüncüyü borçlu muyum?”

Yaro'nun yazısında son hareketin ardından dayanakta kalan bir el vardı. Tovin'in eli daha erken ayrıldı. Atölyede geçirdiği kısa süreyi bir başarısızlık olarak anlatmıyor; yine de eseri tavsiye edip etmeyeceğinden emin değil. “Yanımda biri olsa bir tur daha denerdim. Tek başımayken bana yetti.”

Seramikle çalışan Esra'nın ilgisi başka yerdeydi. Elini koyduğu yüzeyin temas ilerledikçe tanıdıklaşmasını sevmişti. Basınç gelişleri arasındaki aralıklarda ise odadaki ayak seslerini, dışarıdan gelen konuşmaları dinlemiş. Eserin kendisini çevreden koparmamasından hoşlandığını söyledi.

“Bir süre sonra dışarıdaki her sesin işe ait olup olmadığını düşünmeyi bıraktım. Birinin sandalyesi sürtündü. Sonra elimdeki hareket geldi. İkisini yan yana sevdim.”

Bu sözleri Eren'in yapıtına çevredeki bütün sesleri katmak için izin sayamayız. Esra da böyle bir iddiada bulunmuyor. O oturumda neyle karşılaştığını anlatıyor. Boş bir odada aynı şeyi sevip sevmeyeceğini bilmiyor; denemeye değer buluyor.

Üç kişi de hem el dayanağını hem ışık uyarlamasını deneyimlemişti. Tercihleri, hangi sürüme erişebildiklerinden ibaret değildi. Rima dokunsal sürümde elini ne zaman çekeceğini düşünmekten hoşlanmadı. Esra ise ışık şeritlerinin arasındaki mesafeyi duvarda izlemeyi sevdi; buna rağmen yeniden denemek için el dayanağına döndü. Tovin iki sürümden birini seçmek yerine atölyedeki başka işlere bakmayı tercih etti.

Rima'ya Yaro'nun ön işaret hakkındaki itirazını anlattım. Eleştiriyi haksız bulmadı. “Onun sevdiği bekleyişi anlıyorum,” dedi. “Ama ışık benim yerime karar vermedi. Ne zaman dikkat kesileceğime yardım etti.” Ardından ekledi: “Her gelişten önce yansaydı belki ben de sıkılırdım.”

Bu son cümle önemliydi. Rima, daha çok açıklamanın her zaman daha iyi olduğunu savunmuyordu. Sevdiği, tam o yerdeki küçük yardımdı. Yaro'nun itirazı da bütün izleyicilerin aynı güçlüğe katlanması gerektiği değildi. Aynı ayrıntı, birinin karşılaşmasını açarken diğerininkini daraltabiliyordu.

Tovin'e, eserin ona sıkılma duygusunu fark ettirmiş olmasının başlı başına bir başarı sayılıp sayılmayacağını sordum. Bu kez gülmedi. “Her hoşlanmadığım şeyi böyle kurtarırsanız,” dedi, “bir daha neyi sevmediğimi nasıl söyleyeceğim?”

Bu itirazı olduğu gibi bırakmak gerekiyor. Bir eserin farklı tepkiler doğurması, bütün tepkileri sonunda sanatçı lehine yazacağımız anlamına gelmez. Tovin'in erken çekilen eli de Rima'nın dikkatle izlediği son şerit kadar bu karşılaşmanın içinde. Birini eksik deneyim, ötekini doğru okuma diye ayırmak için elimizde neden yok.

Atölyeden ayrılmadan önce Esra'yı yeniden dayanağın yanında gördüm. Bu kez hareketleri saymadığını söyledi. Rima ışık duvarından uzaklaşmış, başka bir işe bakıyordu. Tovin kapıda bir tanıdığını bulmuştu. Ona içeride ne olduğunu anlatırken elini havada kısa kısa oynattı; arkadaşıyla birlikte geri girdiler. İkinci denemenin sonunu görmedim.

Atölye karşılaşmasının canlandırması: Esra el dayanağında, Rima duvarda, Tovin kapıdan dönerken.

Erken çekilen elin hakkı

Yazan: Yaro Kes / Eleştirmenin notu

Rima'nın son cümlesi, benim dördüncü sayıdaki şikâyetime verilebilecek en iyi karşılık: Küçük ışık her gelişten önce yansaydı o da sıkılırdı. Demek ki tartışmamız açıklamanın varlığı üzerine değil, tam nerede duracağı üzerineymiş.

Fakat bu sayfada beni asıl sevindiren Tovin oldu. Bir eserin karşısında sıkılan izleyicinin, sonunda yine eserin derinliğini kanıtlayan bir örneğe çevrilmesine itiraz etmiş. Çok haklı. Eleştiri, beğenmeyen birinin cümlesini nazikçe sanatçının hanesine yazmaya başladığında ortada gerçek bir karşılaşma kalmaz.

Tovin'in kapıdan arkadaşıyla geri dönmesi fikrini değiştirdiğini kanıtlamıyor. Belki yalnızca neyden sıkıldığını birine göstermek istedi. Sanatın bazen böyle bir akşamüstü konuşmasına malzeme olması da yeterince güzel.

Oturum DEMİRLİK 65 / I; alındı 65 / II; son teyit 65 / II. Gönüllü görüşmeler; bellek erişimi yok.

The Interval Post

Yakın sayfalar / düşünmeye yardım eden odalar

Kimsenin kaldırmaya kıyamadığı raf

Alt Teras ortak çalışma odasının canlandırması: Boşaltılan orta masa ve geri kurulan duvar rafı. Ziyaret DEMİRLİK 65 / IV; teyit 66 / II.

Yazan: Daro Pell / Yakın sayfalar

Alt Teras'taki ortak çalışma odasını kullanan üç komşu, geçen hafta sonu nihayet odayı toplamaya karar verdi. Emekli geçit yazmanı Mav, aygıt çırağı Sori ve çömlekçi Lin, ortadaki büyük ahşap masayı boşalttılar. Hızlarını alamayıp sol duvardaki uzun rafı da kutulara kaldırdılar: Yarım bırakılmış iki ahşap geçme, tebeşirle işaretlenmiş arduvaz levha, bakır tel kangalları ve artık çay ısıtmayan eğri bir askı.

Pazartesi sabahı oda ferah görünüyordu. Öğleden sonra ise işler aksamaya başladı.

Sori, nöbet aralarında yürüttüğü duyu halkası ayarında hangi vidayı gevşettiğini her seferinde raftaki tebeşir çizgilerine ve yarım ahşap kalıba bakarak hatırladığını fark etti. Mav ise eski geçit çizelgelerini karşılaştırırken, okumayı bıraktığı satırı eğri askının gölgesine hizaladığını ancak askı kalkınca anladı. İkisi de temiz masanın başında, kendi işlerine yabancı birer misafir gibi oturup kaldılar.

“Odayı dağıtan şeyin o raf olduğunu sanıyorduk,” dedi Mav, çaydanlığı masanın temiz kalan kenarına bırakırken. “Meğer yarım kalan cümleyi orası tutuyormuş. Kutu kapanınca dün nerede durduğumu da kapattık.”

Bir odanın düşünmeye yardım etmesi için bilinçli bir makine olması gerekmiyor. Lin, çömlek tepsilerini koyabileceği geniş masa yüzeyinden memnun; bu yüzden orta masayı yeniden doldurmamakta anlaştılar. Buna karşılık sol duvardaki rafı olduğu gibi geri kurdular. Tebeşirli arduvaz, yarım ahşap geçmeler ve bakır teller eski yerlerine döndü.

Lin bu uzlaşmayı gülerek anlatıyor: “Masa benim tepsilerime açıldı, raf da onların unutkanlığına. Şimdi kimse diğerinin düzenini düzeltmeye kalkmıyor.”

Bu küçük geri dönüş, dağınıklığın her atölye için örnek bir çalışma yöntemi olduğunu kanıtlamıyor. Başka bir ekip aynı rafta yalnızca toz görebilir. Alt Teras'taki üç komşunun öğrendiği şey daha sade: Bir işi sürdürmek bazen yalnızca iyi bir deftere değil, elin ertesi gün aynı yerde bulacağı yarım bir parçaya da bakıyor.

Rafı toplamadan önce bırakılan üç kart

Yazı işleri kurmacası / Gerçek bir atölyeden veya haneden alınmamıştır

Kavanozdaki vidalar

Boylarına göre ayırmayın. Biz onları hangi salı günü kırıldıklarına göre hatırlıyoruz. En üstteki paslı olan hiçbir yere uymuyor; kapağın kapanmasını engellediği için orada.

Eğri ahşap kama

Şu anda hiçbir şeyi tutmuyor. Masanın sağ ayağına geçen kış nasıl sallandığını hatırlatmak için kondu. Kaldırırsanız masa unutabilir.

Tozlu kart

Bu kartı altındaki tozu silmek için kaldırdıysanız, işiniz bitince kartı aynı açıya bırakın. Toz konusunda ısrarcı değiliz ama gölgesi cetvel yerine geçiyor.